

ВОЈНООБАВЕШТАЈНА
СЛУЖБА У
СРБИЈИ

MILITARY INTELLIGENCE
SERVICE IN
SERBIA

Издавач

МЕДИЈА ЦЕНТАР „ОДБРАНА“

Библиотека „Војна књиџа“

Књига бр. 1759

За издавача

Директор

Потпуковник Славољуб М. Марковић

Уређивачки одбор

Бригадни генерал Драган Владисављевић, председник

Др Александар Животић

Пуковник Никола Божић

Пуковник у пензији Предраг Станковић

Потпуковник Слободан Новаковић

Мајор Драган Савић

Мр Снежана Ђокић

Мр Снежана Вукадиновић Шундрић

Рецензенти

Генерал у пензији проф. др Бранко Крга

Главни уредник

Драгана Марковић

Уредник

Мр Снежана Ђокић

Преводилац

Ивана Николић

Тираж

350

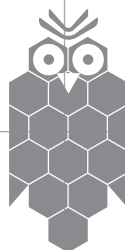
Штампа

Војна штампарија

Ресавска 40б, Београд

ISBN 978-86-335-0367-9

ВОЈНООБАВЕШТАЈНА СЛУЖБА У СРБИЈИ

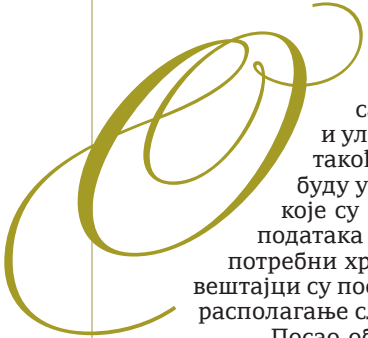
MILITARY
INTELLIGENCE
SERVICE IN SERBIA

Београд/Belgrade
2012.

САДРЖАЈ		CONTENTS
УВОД	6 7	INTRODUCTION
НАСТАНАК (1884–1919)	8 9	EMERGENCE (1884–1919)
ПРЕКИНУТИ УСПОН (1919–1941)	34 35	DISCONTINUED ASCENT (1919–1941)
НА ДРУГОМ ПОЧЕТКУ (1941–1992)	58 59	AT THE SECOND BEGINNING (1941–1992)
ОД УПРАВЕ ДО АГЕНЦИЈЕ (1992–2012)	90 91	FROM DEPARTMENT TO AGENCY (1992–2012)
ПРИЛОЗИ	112	APPENDICES
I – Руководиоци Војнообавештајне службе	112	I – Chiefs of Military Intelligence Service
II – Војни изасланици од 1878. до 1918. године	118	II – Military attachés from 1878 to 1918
III – Војни изасланици од 1918. до 1941. године	119	III – Military attachés from 1918 to 1941
IV – Војне мисије и изасланства Краљевине Југославије од 1941. до 1945. године	122	IV – Military missions and attaché offices of the Kingdom of Yugoslavia from 1941 to 1945
V – Војни изасланици од 1945. до 1992. године	122	V – Military attachés from 1945 to 1992
VI – Војни изасланици/ изасланици одбране од 1992. до 2012. године	129	VI – Military attachés /defence attachés from 1992 to 2012
VII – Обавештајци у Другом светском рату одликовани Орденом народног хероја	133	VII – Intelligence officers in the World War II, decorated with the Order of the People’s Hero

У В О Д

Од настанка до данас пут српске државе често је био трновит, пун препрека и изазова, неретко и оружаних сукоба. Имена војсковођа који су добијали или губили битке записана су у изданицима историје, по њима су називане школе и улице. Међутим, „људи из сенке“ – војни обавештајци – који су такође давали изванредан допринос да победе на бојном пољу буду убедљивије, а порази мање болни – ретко се помињу. Задаци које су они извршавали увек су били сложени. Да би се дошло до података о противнику, његовим активностима и намерама, били су потребни храброст и креативност, мудрост и проницљивост. Војни обавештајци су поседовали управо такве особине и несебично их стављали на располагање служби.

Посао обавештајаца обавља се далеко од очију јавности, па она за неке од њихових успешних акција сазна тек деценијама касније. Јасно је да њихов мотив за ангажовање знања и способности, при чему неретко ризикују и сопствену безбедност, није слава, већ патриотизам и оданост националним циљевима. Објављивањем овог дела желимо пре свега да изразимо захвалност свим именованим и неименованим припадницима и сарадницима службе од њеног настанка до данас који су умногоме допринели њеној изградњи и извршавању задатака у миру и рату. Нека ова публикација буде спомен на њих и њихова дела.

Међународне односе у двадесет првом веку обележавају глобализација, техничко–технолошки напредак, али и конфликтни интереси држава и недржавних актера. Супротстављање новим безбедносним изазовима, ризицима и претњама захтева развијене, модерне и ефикасне обавештајне структуре. Претње безбедности Републике Србије у двадесет првом веку такође су промениле карактер, али и даље постоје. У том смислу, војнообавештајна служба има велики значај у остваривању спољнополитичких и одбрамбених интереса државе.

Да би одговорила садашњим и будућим потребама, служба мора непрекидно да се прилагођава савременом безбедносном окружењу. Војнообавештајна агенција ће наставити тренд подизања квалитета прикупљања и аналитичке обраде података, усавршавања запослених, као и унапређивања свеукупне обавештајне културе. Уважавајући савремене концепте у обавештајној сфери, Агенција ће и даље продубљивати сарадњу са осталим субјектима безбедносно–обавештајног система Републике Србије, али и са партнерима из иностранства. Систем одбране све већи значај придаје ангажовању Војске Србије у иностранству ради доприноса глобалној безбедности. У том контексту, Војнообавештајна агенција ће наставити са јачањем капацитета за обавештајну подршку јединица укључених у операције ван границе земље. Те намере Агенције имају један циљ – бити увек корак испред претњи безбедности државе.

Најважнији ресурс службе били су и биће њени припадници. Дугорочан циљ је да Агенцију чини „мешавина“ младих, талентованих људи, спремних на даље усавршавање, и искуسنх ветерана који своја знања преносе млађим колегама. Желимо да наши припадници буду поносни што раде у Војнообавештајној агенцији – поносни на чињеницу да су „одабрани“, односно елита ове војске и државе, поносни на дугу, богату традицију и подвиге својих претходника, на резултате рада Агенције данас и визију службе у будућности... Ова публикација ће, верујемо, допринети остварењу тог циља.

INTRODUCTION

Since the establishment of the Serbian state, its path has often been thorny, full of obstacles, challenges and armed conflicts. The names of military leaders winning and losing battles were written in history textbooks, and schools and streets were named after them. However, the “undercover people” – military intelligence officers – who also provided a remarkable contribution to the victories in the battlefield being more convincing and defeats less painful – are rarely mentioned. The tasks they performed were always complex. It took a lot of courage and creativity, wisdom and shrewdness to obtain the data on the adversary and adversary’s activities and intentions. Military intelligence officers possessed those exact qualities and they unselfishly put them at the disposal of the Service.

An intelligence officer’s work is performed far from the public eye, and it can sometimes take decades for some of their successful actions to be revealed. It is clear that their motive to use knowledge and abilities, often risking their own safety, is not fame, but patriotism and loyalty to national goals. By publishing this work, we would primarily like to express our gratitude to all of the known and unknown members and collaborators of the Service since its formation who, to a large extent, contributed to its development and realization of tasks in times of peace and war. Let this publication be a memorial dedicated to them and their deeds.

International relations in the 21st century are marked with globalization and technical and technological progress, but also with conflicting interests of states and non-state actors. Confronting new security challenges, risks and threats requires developed, modern and efficient intelligence structures. Although the nature of security threats to the Republic of Serbia has also changed in the 21st century, they are still present. In that sense, the Military Intelligence Agency has great significance in the realization of the state foreign policy and defence interests.

In order to respond to the current and future requirements, the Service has to continuously adapt to the contemporary security arena. The Military Intelligence Agency will proceed with the trend of increasing the quality of data collection and analytical processing, of its personnel’s professional development, as well as of enhancing the overall intelligence awareness. Taking into account contemporary concepts in the field of intelligence, the Agency will continue to deepen its cooperation with other subjects of the security and intelligence system of the Republic of Serbia and also with our partners from abroad. The system of defence has been attaching more and more significance to the engagement of the Serbian Armed Forces abroad with the aim of contributing to global security. In that context, the Military Intelligence Agency will continue strengthening its capacities for intelligence support intended for units engaged in operations outside the country. The main goal of the Agency’s activities is – to always be one step ahead of the threats to the state security.

The most important resource of the service has been and will be its members. The long-term goal of the Agency is to be comprised of the “mixture” of young talented personnel, ready to undergo further professional development and experienced veterans who transfer their knowledge to their younger colleagues. We want our members to be proud to work in the Military Intelligence Agency – proud of the fact that they have been “chosen”, that they are the elite of this army and state, proud of a long and rich tradition and accomplishments of their predecessors, of the Agency’s achievements nowadays and the vision of the service in the future... We believe that this publication will contribute to the realization of this goal.

НАСТАНАК

(1884–1919)

Семељи српске државе и њених институција, а тако и њене војнообавештајне службе, постављени су током устанака против османске власти почетком деветнаестог века. Оружана сила устаничке Србије, која се кроз бојеве са Турцима постепено формирала, није имала организовану централну команду и институцију која би се бавила обавештајном делатношћу. Информације су прикупљане стихијски, без планова и координације. У редовима устаника било је мало искусних и образованих официра, па су се команданти ослањали на веште и покретљиве трговце, свуда присутно свештенство и друге способне људе који су убацивани на територију под контролом непријатеља ради прикупљања сазнања. Међутим, упркос напорима, резултати таквог ангажовања нису били довољни да се избегну порази у окршајима са бројно надмоћнијим Турцима. После Првог и Другог српског устанка вазална српска кнежевина није располагала значајнијом војном силом све до друге владавине кнеза Михаила Обреновића (1860–1868), па су скромни капацитети за обавештајни рад настали током народног отпора у међувремену нестали.

Војним реформама кнеза Михаила створене су стајаћа и народна војска, а образовано је и Министарство војно, али не и централна војна команда која би се бавила планирањем, обуком и опремањем војске. Новостворено министарство било је задужено и за прикупљање података о страним армијама, али у његовој структури није постојала посебна организацијска целина која би се тиме бавила. Генералштаб Војске Кнежевине Србије коначно је формиран десетак година касније – Уредбом о устројству Главног ђенералштаба од 5. фебруара 1876. године. Уредбом је прописано да прво, односно Оперативно одељење Главног ђенералштаба има и војнообавештајну функцију. Како је убрзо после ступања на снагу нових организацијских решења Србија ушла у ратове против Турака (1876–1878), није било времена

EMERGENCY

(1884–1919)

he foundations of the Serbian state and its institutions, as well as of its military intelligence service, were laid during the uprisings against the Ottoman authorities at the beginning of the 19th century. The armed forces of rebellious Serbia, which were gradually formed through fighting with the Turks, did not have an organized central command or an institution which would deal with intelligence activities. Information was collected without a plan or coordination. Among the ranks of the rebels, there were few experienced and educated officers, so the commanders relied on skilful travelling salesmen, omnipresent clergy and other capable people who were infiltrated into the territory controlled by the adversary in order to collect information. However, despite the efforts exerted, the results of such engagement were insufficient to avoid defeats in clashes with the Turks who were superior in terms of manpower. After the First and Second Serbian Uprisings, the vassal Serbian Principality did not have a significant military power until Prince Mihailo Obrenović's second rule (1860–1868), so that the modest intelligence capacities, established during the popular resistance, had disappeared in the meantime.

With Prince Mihailo's military reforms, standing and popular armies were formed. The reforms also enabled the formation of the Ministry of War, but the central military command, which would deal with planning, training and equipping the army, was not established. The newly formed ministry was also in charge of collecting data on foreign armies, but there was no particular organizational unit within the ministry which would do that. The General Staff of the Principality of Serbia was finally formed about ten years later, by the *Decree on Organization of the Main General Staff* dated February 5, 1876. The decree prescribed that the first, i.e. Operations Division of the Main General Staff also had the military intelligence function. Since Serbia entered the wars

да се обавештајна делатност озбиљније организује, осим извиђања на линијама фронта. Пошто је Србија стекла независност 1878. године, њено „ново окружење“ условило је и правце обавештајног рада, који се полако појачава. Природно, најчешће су прикупљани подаци о аустроугарској војсци, њеној попуни, саставу, школству и официрском кадру, као и о бројном стању и размештају турске војске. Сачувани документи сведоче да су прибављани и подаци о грчкој, румунској, црногорској и бугарској војсци.

Српско-турски ратови јасно су указали на недостатке у српској војсци, па се приступило њеној општој реорганизацији. Новим законом из 1883. године, Војска Краљевине Србије устројена је по узору на оружане силе развијених европских земаља. На основу поменутог закона, 5. марта 1884. године

Chief of the Main General Staff

Operations

Geographical Division

Internal Section

External Section

against the Turks (1876–1878), soon after the new organizational solutions were enforced, there was no time for the intelligence activities to be more strictly organized, except for reconnaissance in the front lines. As Serbia gained its independence in 1878, its “new environment” conditioned the directions of intelligence activity, which was gradually intensified. Naturally, data on the Austro-Hungarian army, its manning, structure, education and its officers, as well as on the numerical strength and deployment of the Turkish army were most often collected. The preserved documents indicate that data on the armed forces of Greece, Romania, Montenegro and Bulgaria were also collected.

The Serbian-Ottoman wars clearly indicated the shortcomings of the Serbian army, so its general reorganization was a top priority. According to the new law from 1883, the organization of the Army of the Kingdom of Serbia was modelled after the armed forces of developed European countries. Based on the abovementioned law, the new *Decree on the General Staff Specialty* was adopted on March 5, 1884. The decree defined the organization and scope of work of the Main General Staff, which consisted of Operations, Geographical and Historical Divisions. The task of the Main General Staff was “to study both its own and neighbouring countries in the military, military geographical, military topographical and military statistical sense”. The decree prescribed that the Internal and External Sections should be included in the Operations Division. The External Section was intended for “studying the countries and armies of the neighbouring and other European states with the focus on their organization, manning, structure, deployment and

education”. Although that section was not functional in the following two years, it was the first time in the Serbian state’s modern history that the existence of a part of the military organization, which would exclusively deal with intelligence, was envisaged.

Serbia unpreparedly entered the war with Bulgaria in 1885. During the war, the military intelligence service operated exceptionally poorly. The Supreme Command did not have the data on the Bulgarian troops’ movement from Eastern Romania, commands made decisions based on unverified information and reconnaissance along lines of operation was hardly performed. The Serbian Army suffered a catastrophic defeat in that war, which contributed to the perception of the necessity of organizing the military intelligence activities more seriously. As the army switched to the peacetime establishment in the spring of 1886, the process of manning the External Section was finally over and it officially became operational. The General Staff Lieutenant Colonel Radomir Putnik was the first to be appointed Head of the Section.

Historical Division

Уредбом о
Ђенералштабној
струци од 5.
марта 1884.
године, у саставу
Оперативног
одељења Главног
Ђенералштаба
формиран је Спољни
одсек

*The External Section
was formed within the
Operations Division of
the Main General Staff,
by the Decree on the
General Staff Specialty,
dated March 5, 1884*

донета је и нова Уредба о ђенералштабној струци. Уредбом су дефинисани организација и делокруг рада Главног ђенералштаба, који се састојао од Оперативног, Географског и Историјског одељења. Задатак Главног ђенералштаба био је „проучавање сопствене земље и суседних држава у чисто војном, војногеографском, војнотопографском и војностатистичком погледу“. Уредбом је предвиђено да се у саставу Оперативног одељења налазе Унутрашњи и Спољни одсек, који је намењен за „проучавање земље и војске европских и суседних држава, пре свега њихове организације, попуњавања, састава, бројног стања, размештаја, школства и устројства“. Иако тај одсек није „прорадио“ током наредне две године, први пут у историји модерне српске државе предвиђено је постојање дела војне организације који би се бавио искључиво обавештајном делатношћу.

Већ наредне, 1885. године, Србија неприпремљена улази у рат против Бугарске. Током самог рата војнообавештајна служба је изузетно слабо функционисала. Врховна команда није располагала подацима о кретањима бугарских трупа из Источне Румелије, команде су доносиле одлуке на основу непроверених сазнања, а извиђање по дубини операцијских праваца готово да и није вршено. Српска војска је у том рату доживела катастрофалан пораз, што је допринело да се уочи потреба озбиљнијег приступа организовању војнообавештајне делатности. Са преласком војске на мирнодопску организацију, у пролеће 1886. године, Спољни одсек коначно је попуњен и званично је почео са радом. За његовог првог начелника именован је ђенералштабни потпуковник Радомир Путник.

1804 — УСПОМЕНА НА

Штабле С. Хоровица

Београдска Тврђ

ПРОСЛАВУ СТОГОДИШЊИЦЕ — 1904

Дана, када је дошло
вештачство ове Лиге
к.р. др. Јојан Шотка

рђава «Главни Ђенералштаб»

ПРВИ РУКОВОДИЛАЦ СРПСКЕ ВОЈНООБАВЕШТАЈНЕ СЛУЖБЕ

Радомир Пушник је рођен 12. јануара 1847. године у Крајујевицу. Пре доласка на чело Сјољној одсека обављао је бројне дужности, од командира вода и команданата бригаде до начелника штаба дивизије, и учествовао у ратовима против Турске и Буларске, где је исказао храброст, знање и вештину у командовању.

За првог начелника Сјољној одсека Радомир Пушник је именован 1. марта 1886. године у чину генералштабног потпуковника и на тој дужности остао је до 30. априла 1888. године.

До 1896. године обављао је бројне значајне дужности – начелника Оперативної одељења, помоћника начелника Главної генералштаба, команданта Шумадијске дивизијске области, предавача на Војној академији и руководиоца припреме генералштабних официра. Након крајкој прекида каријере из политичких разлога, 1903. године враћен је у активну службу и унапређен у чин генерала. Од тада до 1912. године, без прекида, био је министар војни или начелник Главної генералштаба, често вршећи истовремено и обе функције. После Кумановске битке постаје први српски официр у чину војводе. Све до 1916. године био је начелник Штаба Врховне команде и, у том смислу, идејни творац српских победа у балканским ратовима и Првом светском рату. Умро је у Ници 1917. године, не дочекавши ослобођење Србије.

Схватајући значај обавештајне делатности за успех на бојном пољу, војвода Радомир

Радомир Путник,
први руководицац
војнообавештајне
службе

Radomir Putnik,
the first chief of the
military intelligence
service

THE FIRST CHIEF OF THE SERBIAN MILITARY INTELLIGENCE SERVICE

Radomir Putnik was born on January 12, 1847 in Kragujevac. Before he became the Head of the External Section, he had performed various duties, from a platoon and brigade commander to the chief of staff of a division headquarters. He had participated in the wars against the Ottoman Empire and Bulgaria, in which he had demonstrated his courage, knowledge and commanding skills.

Radomir Putnik was appointed as the first Head of the External Section on March 1, 1886 in the rank of a general staff lieutenant colonel. He performed the duty until April 30, 1888.

He discharged numerous significant duties until 1896. He was the Head of the Operations Division, the Assistant to the Chief of the Main General Staff, the Commander of the Šumadija Division Area, a lecturer at the Military Academy and the chief of preparations of general staff officers. After a brief discontinuation of his career, due to political reasons, he was returned to the active service in 1903 and promoted to the rank of General. Since then until 1912, he continuously performed both the duty of the Minister of War and the Chief of the Main General Staff, often performing the duties simultaneously. After the Battle of Kumanovo, he became the first Serbian officer with the rank of Field Marshal. He was the Chief of the Headquarters of the Supreme Command until 1916 and the creator of Serbian victories both in the Balkan wars and in World War I. Unfortunately, Radomir Putnik did not live to see the liberation of Serbia. He died in Nice in 1917.

Perceiving the significance of intelligence for the success on the battlefield, Field Marshal Radomir Putnik greatly contributed to the development of the military intelligence service, not only while heading it, but also afterwards, while he performed the highest duties in the Serbian Army.

Almost simultaneously with the institutional shaping of the Serbian military intelligence service, the Serbian military diplomacy was also established. Since by gaining its independence in 1878 Serbia obtained the right to organize its own diplomatic service, the first military attaché office was opened in Vienna at the end of the same year. The first Serbian military attaché was Major Konstantin Koka Milovanović.

Пушник дао је велики допринос развоју војнообавештајне службе, не само док је био на њеном челу већ и касније током обављања највиших дужности у српској војсци.

Готово упоредо са институционалним уобличавањем српске војне обавештајне службе успоставља се и српска војна дипломатија. Како је стицањем независности 1878. године Србија добила право да организује сопствену дипломатску службу, крајем исте године у Бечу је отворено и прво војно изасланство. Први српски војни изасланик био је мајор Константин Кока Миловановић.

ПРВИ СРПСКИ ВОЈНИ ИЗАСЛАНИК

Константин Кока Миловановић рођен је 8. јула 1847. године у Београду. Завршио је 6. класу Војне академије 1866. и Арtilљеријско-инжињеријску школу у Берлину 1873. године. У историји српске војнообавештајне службе остаће забележено да је Константин Миловановић, у чину мајора, био први српски војни изасланик, и то у Бечу од 1878. до 1880. године. Дужности у Бечу обављао је и у периоду од 1886. до 1890. године.

Поред тога, Миловановић је обављао бројне командне дужности у арtilљерији, а у периоду од 1893. до 1897. године био је командант Дунавске дивизијске области. Био је познат и као конструктор стрељачког наоружања. Извршио је битне прејавке пушке „маузер М 1880“, због чега је немачка фабрика модификованом моделу дала званичан назив „кока маузер“. Умро је у Београду 1905. године у чину генерала.

Убрзо после одласка мајора Миловановића у Беч отварају се нова изасланства. Већ 1881. године у Цариград је упућен мајор Јеврем Велимировић, а 1895. генерал Стеван Пантелић отворио је изасланство у Немачкој. Војна изасланства су у то време била непосредно потчињена кабинету министра војног. При избору војних изасланика строго се водило рачуна да то буду официри високе стручности и професионалног угледа, као и личности од посебног краљевог поверења, јер су често, поред редовних дипломатских и обавештајних активности, обављали и посебно поверљиве послове на основу налога добијених директно од владара.

Измене у организацији врховног војног командовања и војне обавештајне службе вршене су и у време заоштравања политичке ситуације на Балкану крајем деветнаестог века. Српско државно и војно вођство гледало

Мајор Константин
Кока Миловановић,
први војни
изасланик

Major Konstantin
Koka Milovanovic, the
first military attaché

THE FIRST SERBIAN MILITARY ATTACHÉ

Konstantin Koka Milovanović was born on July 8, 1847 in Belgrade. He graduated from the 6th class at the Military Academy in 1866 and finished the Artillery and Engineering School in Berlin in 1873. The fact that Konstantin Milovanović, in the rank of Major, was the first Serbian military attaché (in Vienna from 1878 to 1880), will forever remain in the history of the Serbian military intelligence service. He performed this duty again in Vienna from 1886 to 1890.

Apart from that, Milovanović performed numerous command duties in the artillery and in the period from 1893 to 1897 he was the Commander of the Danube Division Area. He was also known as the designer of small arms. He made significant modifications to the Mauser M 1880 rifle, which is why the German factory officially named the modified model Koka Mauser. He died in Belgrade in 1905, in the rank of General.

Soon after Major Milovanovic's departure to Vienna, new military attaché offices were opened. Major Jevrem Velimirovic was sent to Constantinople in 1881 and General Stevan Pantelić opened the military attaché office in Germany in 1895. Military attaché offices were at that time directly subordinated to the Office of the Minister of War. The main criterion for selection of military attachés was high competence and professional reputation, but the advantage was given to the officers who enjoyed king's particular trust, because, apart from regular diplomatic and intelligence activities, they would often perform particularly confidential tasks, based on the orders directly obtained from the ruler.

Changes in the organization of the supreme military command and military intelligence service were also performed when the political situation in the Balkans started deteriorating at the end of the 19th century. The Serbian state and military leadership perceived Bulgaria as its natural ally in fighting the Ottoman Empire, but also as a potential rival on the territory of Macedonia,

је на Бугарску као на природног савезника у борби против Османске империје, али и потенцијалног такмаца на простору Македоније када османске власти напусте тај простор. Због тога је, поред интензивирања обавештајног рада на простору Турске, дошло и до озбиљнијег обавештајног деловања према Бугарској. Поред повереника на самом терену, најчешће учитеља, трговаца и свештеника, у праћење дешавања на простору Турске и Бугарске укључени су и српски конзулати у Приштини, Скопљу и Солуну и команде Тимочке и Моравске дивизијске области. У складу са указаном потребом, у Бугарској је 1898. године отворено и војно изасланство, а први изасланик био је мајор Милош Васић. Интензиван обавештајни рад на просторима ове две земље довео је до стварања више елабората о њиховим војним снагама.

Новим изменама закона о војсци и уредбе о ђенералштабној струци из 1901. године Спољни одсек Главног ђенералштаба добија нови назив – Извештајни одсек. Смиривање тензија на Балкану, постепена дипломатска изолација Србије последњих година владавине Александра Обреновића и све веће занемаривање војске довели су до опадања интензитета рада војне обавештајне службе до 1903. године.

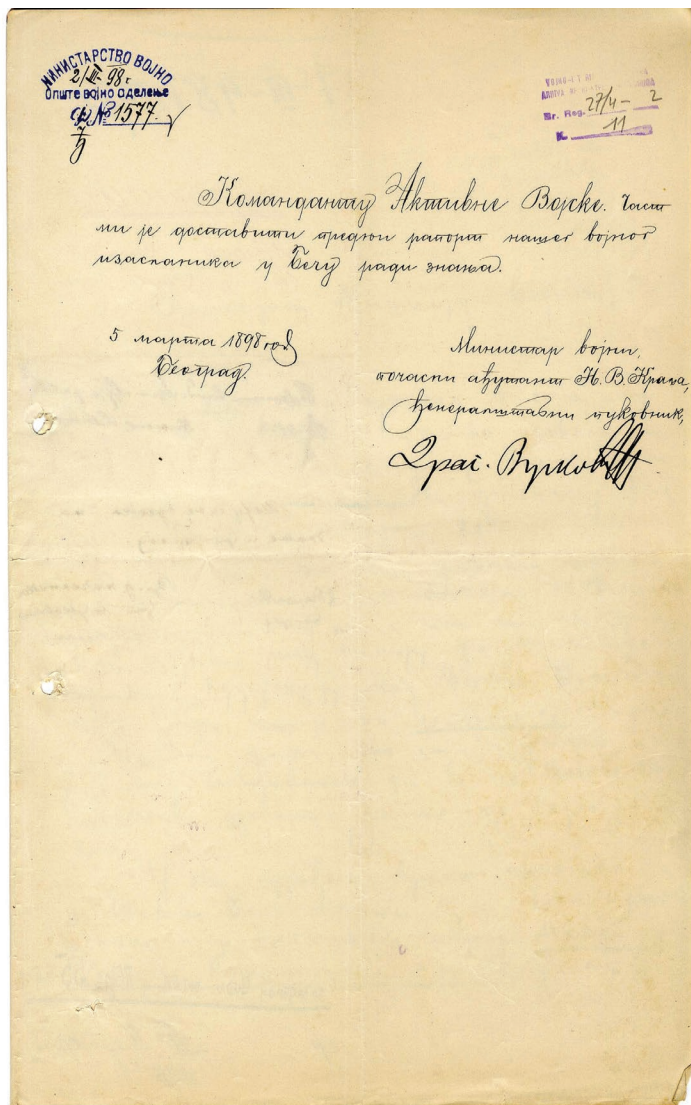
После Мајског преврата српска држава озбиљније се посветила заштити националних интереса. Кадровски ојачан, Извештајни одсек постаје „координатор“ свих обавештајних активности, у које се укључују и команде дивизијских области и пукова. Обавештајни рад је организован и преко различитих патриотских удружења. Такође, на просторима Македоније и Косова и Метохије створени су локални наоружани одреди, који су поред диверзантских дејстава извршавали и обавештајне задатке. На дипломатском плану, постојећа мрежа војних изасланстава проширена је 1903. године војним изасланством на Цетињу. Поред династичких мотива, отварање овог изасланства било је и резултат опредељења српске владе да јача политичке и војне везе са Црном Гором, као окосницу будућег Балканског савеза и националног ослобођења и уједињења.

Након што је српска влада у пролеће 1909. године признала аустроугарску анексију Босне и Херцеговине, фокус српске војне обавештајне службе премештен је на простор Македоније и Старе Србије. Постојећа обавештајна мрежа је ојачана, а активирани су и локалне наоружане групе. Прикупљани су важни војни подаци, снабдевани српски герилски одреди, а успостављени су и контакти и везе са албанским првацима, који су, почев од 1908. године, предводили албанске побуне против централне османске власти. Преко службе су постепено успостављани савезнички односи са албанским племенима и она су од српске владе добијала помоћ у оружју и новцу за борбу против турских власти. Истим каналима обезбеђена је и заштита српског становништва у тим областима које је било изложено насиљу због сукоба Албанаца и турских снага.

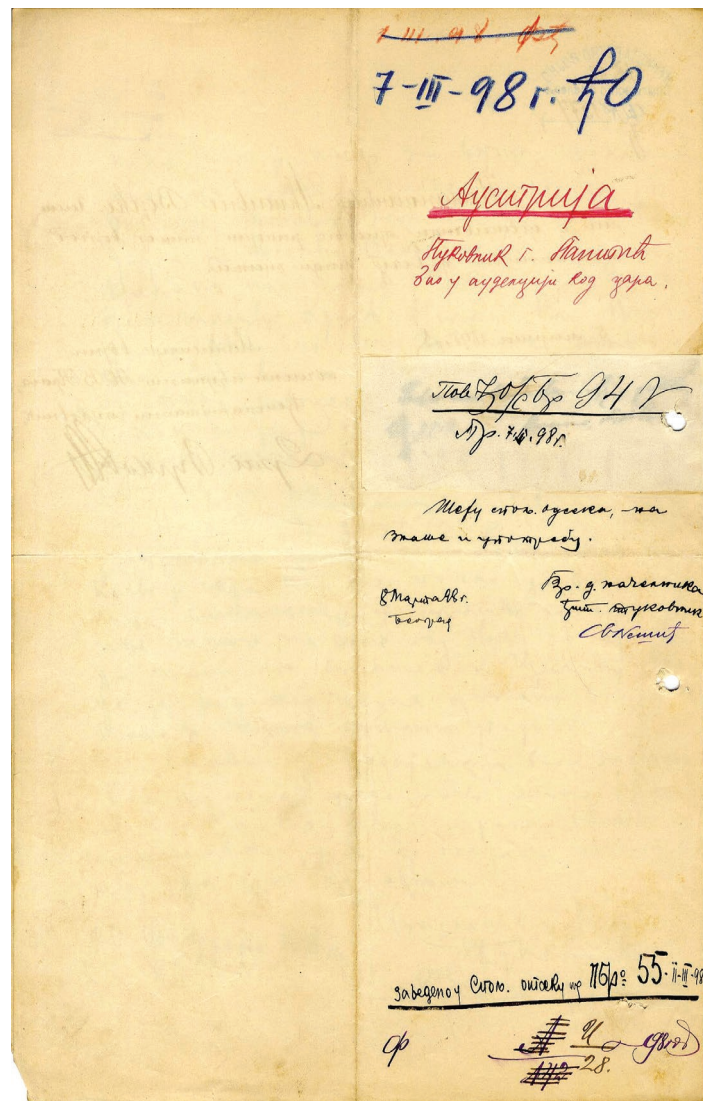
Група српских
војних
обавештајаца на
почетку Првог
светског рата:
потпуковник
Драгутин
Димитријевић
Апис (први слева),
мајор Божин Симић
(други здесна) и
мајор Љубомир
Вуловић (први
здесна)

A group of Serbian
military intelligence
officers at the
beginning of the World
War I: Lieutenant
Colonel Dragutin
Dimitrijevic Apis (the
first one on the left),
Major Bozin Simic
(the second one on
the right) and Major
Ljubomir Vulovic (the
first one on the right)

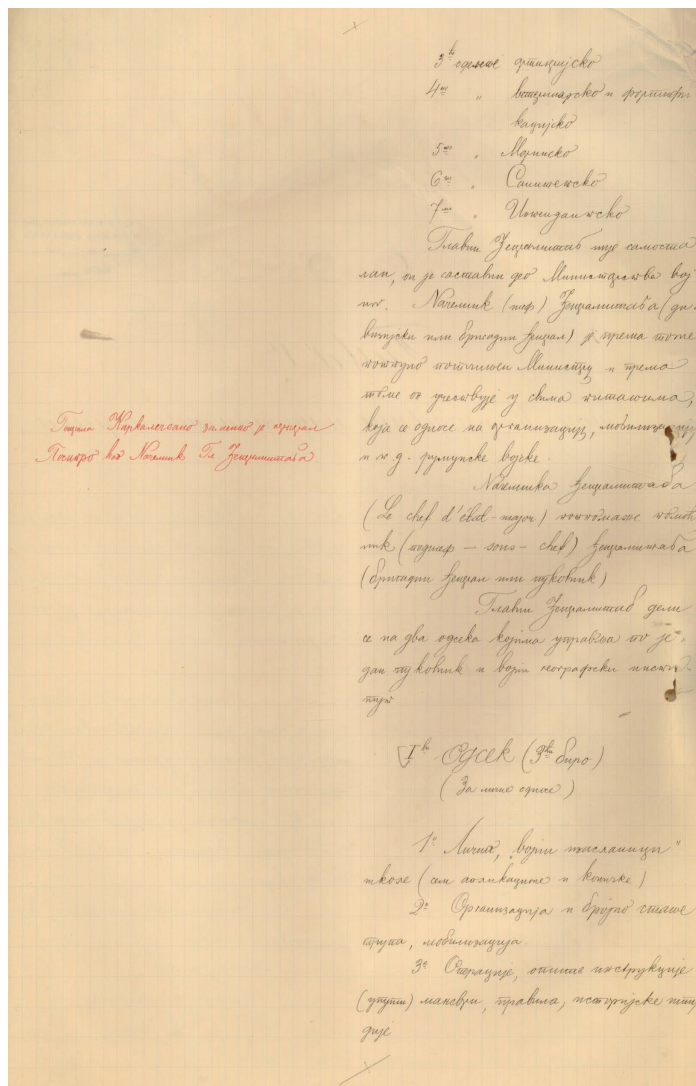
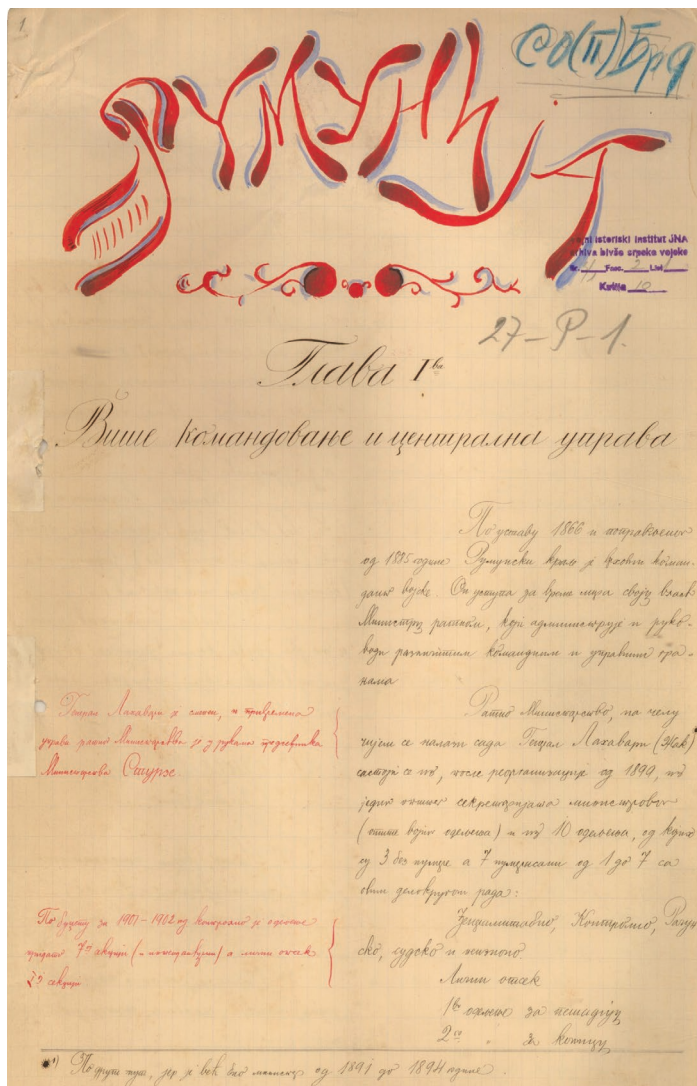

▲
The report of the military attaché from Vienna on the reception held by the Austrian emperor, February 26, 1898

after the Ottoman authorities departed it. This led to exerting additional efforts in performing intelligence activities directed towards Bulgaria, in addition to intensifying intelligence in the Ottoman Empire. Apart from confidants in the field, who were most often teachers, salesmen and priests, the Serbian consulates in Priština, Skopje and Thessaloniki and commands of the Timok and Morava division areas were also included in monitoring the events in Turkey and Bulgaria. In accordance with the newly-arisen need, the military attaché office was opened in Bulgaria in 1898 and the first military attaché was Major Miloš Vasić. Intensified intelligence activities in these two countries led to the production of several elaborate studies on their military forces.

Почетком 1910. године Извештајни одсек преименован је у Обавештајни одсек, али без значајнијих промена организације и делокруга рада. У периоду пред почетак балканских ратова мрежа српских војних изасланстава је ојачана. Војни изасланик у Софији је од 1911. године био акредитован и у Букурешту, док је изасланик у Цариграду био акредитован и у Атини. Иако постојећа мрежа војних изасланстава није задовољавала потребе Краљевине Србије, њен постепени раст указивао је на намеру српског државног и војног вођства да у суседним и другим значајним земљама јача војнодипломатско присуство, али и капацитете за обавештајни рад. Са таквом организацијом војне обавештајне службе и војне дипломатије ушло се у епоху ратова за ослобођење и уједињење од 1912. до 1918. године.

▲
Материјал о оружаним снагама Румуније који је 1903. године израдио артиљеријски поручник Милош Јовановић, каснији шеф Обавештајног одсека и Обавештајног одељења, а потписао Ђенералштабни мајор Душан Стефановић, тадашњи шеф Извештајног одсека